

**РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГЕНЬ
СТУДЕНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН**

© *Гриньова Я.Г*

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Інформація про автора:

Гриньова Яна Геннадіївна: ORCID 0000-0003-1331-2663; grinyova-yana@mail.ru; кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історичних та соціально-політичних дисциплін Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва, п/в “Комуніст-1” Харківський район, Харківська область, 62483, Україна.

Визначено актуальність розробки якісно нової системи контролю та оцінки навчальних досягнень студентів у процесі вивчення правових дисциплін. Запропоновано рейтингову систему оцінювання успішності студентів із правових дисциплін. Розглянуто різні види контролю знань. Зроблено наголос на ролі та значенні різноваріативних видах, формах та методах правового навчання.

Ключові слова: контроль, оцінка, навчальні досягнення, правові дисципліни, методи та форми навчання.

Гринёва Я.Г. «Рейтинговая система оценки знаний студентов в процессе изучения правовых дисциплин»

Определена актуальность разработки качественно новой системы контроля и оценки учебных достижений студентов в процессе изучения правовых дисциплин. Предложена рейтинговая система оценивания успешности студентов по правовым дисциплинам. Сделан упор на роль и значение разновариативных видах, формах и методах правового обучения.

Ключевые слова: контроль, оценка, учебные достижения, правовые дисциплины, методы и формы обучения.

Y. Grinyova «The Rating System of Evaluation of Students Knowledge in the Process of Studying Legal Disciplines»

It is determined the relevance of developing qualitatively new system of monitoring and evaluation of the learning achievements of students in the study of legal subjects. It is proposed rating system of evaluating student achievement in the legal disciplines. The author emphasized the role and importance of different kinds, forms and methods of legal learning.

Keywords: monitoring, evaluation, educational achievements, legal disciplines, methods and forms of learning.

У зв'язку з інтеграцією нашої держави до ЄС, Україна згідно з Болонською угодою взяла на себе обов'язок адаптувати наднаціональну систему освіти до європейських стандартів та норм. За цей час (2005-2014р.р.) у системі вітчизняної освіти відбулися значні зміни, що безперечно позитивно вплинуло на підвищення якості підготовки фахівців, які зможуть у найближчому майбутньому бути повноцінними суб'єктами на європейському ринку праці.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Однією з необхідних умов якісної підготовки є створення ефективної системи контролю та оцінки навчальних досягнень студентів. Посилення уваги до проблеми контролю занять викликано не тільки бажанням визначити ступінь підготовленості студентів, але і потягом до вдосконалення всієї системи правового навчання в неюридичних ВНЗ. Головним недоліком контролю за традиційного навчання є те, що він не повною мірою виконує свої основні функції. Існуюча практика оцінювання навчальних досягнень усереднює студентів, містить істотний елемент випадку, не заохочує

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

до систематичної навчальної діяльності. Тому особливої уваги потребує вирішення проблема щодо вдосконалення системи контролю та оцінки навчальних досягнень студентської молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням ролі й сутності контролю знань присвячено чимало ґрунтовних педагогічних праць Ш. Амонашвілі, Б. Ананьєва, В. Бенери, Я. Коменського, В. Онищука, Н. Сідельник та ін. Проблема рейтингу розглядається в працях таких вітчизняних й зарубіжних авторів, як А. Алексюк, В. Боднар, Н. Васил'єв, В. Гарєєв, В. Гольдшміт, В. Груцьяк, С. Єршиков, В. Каспаров, Ю. Моїсєєв, В. Малишенко, І. Прокопенко, Дж. Рассел, П. Сікорський, А. Фурман, І. Чегель, та ін.

Формулювання цілей статті: довести важливість і ефективність рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень студентів у процесі вивчення правових дисциплін у ВНЗ як основи забезпечення успішної організації системного і комплексного контролю при набутті знань, умінь та навичок правового спрямування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пропонуємо теоретично обґрунтовану й апробовану рейтингову систему оцінювання успішності студентів, які вивчають правові дисциплін та яка дозволила ефективно поєднати різноваріативні види, форми і методи контролю та досягнути бажаних цілей правового навчання.

Рейтингова система оцінювання – це система, в основу якої покладено поопераційний контроль і накопичення рейтингових балів за різнобічну навчально-пізнавальну діяльність студента з певного змістового модуля навчальної дисципліни [1].

У навчальному процесі студенти вивчають різні правові дисципліни «Правознавство», «Договірне право», «Адміністративне право», «Трудове право», «Екологічне право», «Господарське право», «Транспортне право» та ін. Їхня кількість і обсяг залежать від обраного фахового напрямку підготовки який конкретизується в ОКХ і ОПП. Як правило, навчальна дисципліна має визначену кількість кредитів ECTS, модулів, змістових модулів (які визначені в робочих навчальних програмах), тому контроль навчальної діяльності студентів протягом вивчення курсу здійснюється за допомогою рейтингової системи оцінювання за 100-бальною шкалою, яка, у свою чергу, доводиться до відома студентів на початку навчальної діяльності й роздається у вигляді таблиці (табл. 1) [2], щоб студенти могли керувалися нею з метою набрання відповідної кількості балів.

Таблиця 1

Рейтингова система оцінювання успішності студентів із правових дисципліни

Вид навчальної діяльності	Види контролю	Система балів
1	2	3
Юридичний термінологічний диктант	<i>попередній, поточний</i>	1-5
Робота над помилками юридичного диктанту	<i>поточно-корекційний</i>	1-2
Підготовка доповіді з виступом	<i>поточний</i>	1-5
Підготовка доповіді у формі презентації	<i>поточний</i>	1-8
Активне обговорення змісту доповідей	<i>поточний</i>	1-2
Науково-дослідна робота (підготовка тез доповідей, статей до участі в конференціях та ін. видів робіт)	<i>поточний</i>	1-10
Усне опитування за темою	<i>поточно-корекційний</i>	1-5
Активна участь у дискусії	<i>поточний</i>	1-5
Активна участь в іграх	<i>поточний</i>	1-5
Організація ділової гри	<i>поточний</i>	1-10
Виконання завдань різної складності	<i>поточний</i>	1-5
Письмова самостійна робота	<i>поточно-корекційний</i>	1-5
Вирішення проблемних задач	<i>Поточний</i>	1-6

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

1	2	3
Активна участь у дискусіях, круглих столах, конкурсах, різного роду обговореннях	<i>Поточний</i>	1-5
Участь у студентській олімпіаді	<i>Поточний</i>	1-10
Робота з нормативними актами, у т.ч. електронними носіями, та аналіз використаних джерел	<i>Поточний</i>	1-5
Тести поточні	<i>діагностично-поточний</i>	1-10
Робота з юридичною літературою й аналіз деяких джерел	<i>Поточний</i>	1-5
Активна робота під час лекції	<i>Поточний</i>	1-5
Повний конспект лекції	<i>підсумковий</i>	5
Тести контрольні	<i>Підсумковий контроль</i>	30

У процесі управління навчальною діяльністю студентів слід пам'ятати, що контроль знань – це не завершальна стадія вивчення курсу, а невід'ємна частина усього процесу, яка в свою чергу складається з таких етапів, як: попередній контроль, поточний, рубіжний, підсумковий, що і засвідчує аналіз різних педагогічних досліджень [3; 4].

Попередній контроль проводиться в основному з діагностичною метою. Саме попередній контроль допомагає педагогу визначити початковий рівень правових знань про державу й право, галузі права, джерела права; стан правосвідомості, правильність правового мислення студентів; володіння юридичною термінологією. Ці дані допоможуть своєчасно виявити недоліки й хибні знання, погляди, уявлення, переконання про правову дійсність і на підставі цього за допомогою колекційних дій організувати процес правильного усвідомлення, засвоєння, набуття правових знань, умінь і навичок.

Поточний контроль дозволяє: виявити ступінь сприйняття й засвоєння навчального матеріалу, якість навчальної роботи на заняттях, ставлення студентів до роботи й відповідальність за її виконання; визначити недоліки в знаннях і намітити шляхи їх усунення; стимулювати інтерес студентів до предмета та їхню активність у пізнанні; визначити рівень опанування навичками самостійної роботи й накреслити шляхи та засоби їх розвитку, а також дозволяє досягнути бажаних і визначених цілей правового навчання відповідно до вимог, які висуваються до майбутніх фахівців. Для об'єктивного оцінювання були об'єднані різні види поточного модульного контролю: юридичні термінологічні диктанти, індивідуальні самостійні завдання, проблемні задачі, усне опитування, участь в обговореннях, тести тощо. У такий спосіб студенти мали можливість покращити поточний заліковий модуль шляхом додавання отриманих балів до результату модуля, що мало позитивно вплинути на результат підсумкового контролю (див.табл. 1).

Рубіжний контроль дає можливість перевірити засвоєння отриманих знань через більш тривалий період і охоплює більш значні за обсягом розділи курсу.

Підсумковий контроль проводиться за результатами вивчення тієї чи іншої правової дисципліни у формі усного або письмового заліку чи іспиту. Метою такого контролю є оцінка якості засвоєних знань і вироблених навичок як показників результативності процесу учіння. Основна мета такого підсумку – установлення дійсного змісту набутих правових знань студентів за обсягом, якістю, глибиною й уміннями застосовування їх у професійній діяльності.

У процесі правового навчання належна увага приділялася контрольній-корекційним діям, які спрямовані на виявлення, перевірку, контроль і оцінку рівня засвоєння студентами матеріалів навчального курсу. Основною функцією перевірки під час навчання є актуалізація знань і способів виконання дій, необхідних для підвищення зацікавленості в пізнанні нового.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Основне ж місце в системі кредитно-модульного навчання посідає організація самостійної роботи, оскільки на цей вид роботи відводиться більшість годин. Вона має займати важливе місце передусім з огляду на те, що саме під час самопідготовки підвищується інтерес, мотивація до самопізнання, самоорганізації, самодисципліни, самоконтролю та інших особистісних якостей студентів.

Самостійна робота відображає процесуальну, методичну сторону навчальної діяльності та базується на тому, що знання, навички й уміння не передаються від однієї людини до іншої як матеріальні об'єкти, а набуваються в процесі кропіткої, систематичної як аудиторної, так і безумовно самостійної роботи. Важливо, щоб кожен майбутній фахівець усвідомив, що без наполегливої самостійної праці не можна оволодіти навичками професії і що той, хто не навчився самостійно здобувати знання, той не здатний займатися самоосвітою протягом життя. Тому при організації самостійної роботи студентів у ході вивчення правових дисциплін студентам пропонувалися форми навчальної діяльності, які запропоновані в таблиці 2.

Таблиця 2

Форми самостійної роботи студентів

Форми та методи самостійної роботи студентів	Форма звіту
- робота з конспектом щодо вивчення питань теми	конспект
- огляд основної та додаткової літератури	конспект
- розгляд контрольних запитань і прикладів тестових завдань	відповіді (роб. зошит)
- підготовка доповіді у формі письмової роботи	та усне опитування
- підготовка доповіді у формі презентації	текст
- вирішення проблемних задач	текст і презентація
- виконання завдань різної складності (кресворди, заповнення таблиць, накреслити схему та ін.)	рішення (роб. зошит)
- робота з юридичними джерелами	виконання (роб. зошит)
- науково-дослідна робота (підготовка тез доповідей, статей до участі в конференціях та ін. видів робіт)	аналіз (зошит)
- підготовка до участі в дискусіях, ділових іграх, круглих столах та ін.	тези та статті у наук збірках
- підготовка до поточного тестування	робота на семінарах
- підготовка до підсумкового контрольного тестування	список джерел
	список джерел

Отже, слід зазначити, що самостійна робота дозволяє вирішувати завдання всіх видів навчальної роботи, тому вона й стає головним резервом підвищення ефективності правової підготовки майбутніх фахівців.

Аудиторна робота при викладанні правових дисциплін проводилася із застосуванням різноманітних активних, пізнавальних, технічних, пошукових, наукових методів і форм навчання, таких як: *проблемне*: проблемні лекції; проблемні семінари у формі інтерактивних ігор; диспути; круглі столи; реферати; доповіді; проблемні завдання (практичні ситуації і практичні задачі); *модульне (тематичне)*: тести відкриті, закриті, змішані (у поєднанні з іншими видами навчання); *контекстне*: термінологічні юридичні диктанти; схеми; таблиці; конкурси; кресворди; - *ігрове*: дидактичні ігри: «Всезнайка», «Брейн-ринг», «Прес-конференція»; гра-конкурс «Ти – мені, я – тобі»; сюжетно-рольові ігри: «Юридична консультація», «Я адвокат», «Мій законопроект»; ділова гра «Я підприємець»; *технологічно-інформаційне*: комп'ютерне; дистанційне; із застосуванням Інтернет-ресурсів.

Дія різноваріативних методів навчання (проблемне, контекстне, ігрове, інформаційно-технологічне тощо) в першу чергу були спрямовані на: закріплення та перевірку рівня засвоєних знань; корекцію хибних правових установок; усвідомлення ціннісно-регулятивної

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

ролі права в житті суспільства та діяльності й розвитку держави; вироблення навичок активних правомірних дій (правомірної поведінки) як у професійній, так і в суспільній діяльності; становлення стійкої громадянської позиції; формування інформованого, ініціативного, відповідального громадянина й фахівця. Тому досягнення поставлених цілей здійснювалося лише за допомогою використання на заняттях права різноманітних методів навчання при гармонійному й комплексному їх поєднанні, щоб одночасно впливати на свідомість, діяльність і поведінку.

Зарахування залікових модулів із навчальної дисципліни, здійснюється за результатами накопичених балів під час проведення поточного і підсумкового контролю (див. табл. 1), що можливо без організації екзаменаційних сесій (якщо мова йде про залік). Студент отримував підсумкову оцінку із зарахуванням навчальної дисципліни у семестрі, якщо він виконав достатню кількість видів навчальної роботи, передбачених навчальною програмою, успішно пройшов модульний контроль і набрав кількість балів, яка відповідає позитивній підсумковій семестровій модульній оцінці не менше 60. Підсумковий контроль у вигляді іспиту проводиться в кінці курсу у тестовій формі і дає можливість напрацювати лише 35 балів (див. табл. 1) до яких додаються вже напрацьовані бали, що ефективно спонукає студента до навчальних дій протягом семестру, а не вкінці, як це було притаманно для практики вищої школи попередніх років.

Необґрунтованою є практика виставлення підсумкових оцінок, особливо з дисциплін, що завершуються екзаменом, лише на основі арифметичної суми результатів поточного контролю без проведення екзаменаційного контролю під час запланованої сесії. Це не лише спричиняє зниження якості підготовки фахівців, але й прямо суперечить рекомендаціям основних документів Європейського простору вищої освіти («Стандарти та рекомендації для забезпечення якості у вищій освіті», «Довідник користувача ЄКТС», матеріали проекту «Тюнінг»). МОН натомість рекомендує розподіляти певну кількість балів, з яких формуватиметься підсумкова оцінка, між поточним контролем та екзаменом. Це співвідношення може формуватися на розсуд викладача. Наприклад, контрольні роботи (семінари) поточного контролю можуть вплинути на 60% підсумкової оцінки, а екзамен – на 40% [5].

Висновки з проведеного дослідження і перспективи подальших розвідок в обраному напрямку. Отже, рейтингова система оцінювання дозволила забезпечити інтегральну оцінку досягнень студента, тобто оцінка була кумулятивною. Інтегральність оцінки давала можливість якнайповніше врахувати сучасні підходи до організації якісної підготовки студентської молоді на основі врахування вимог до змісту правової освіти. Підсумок оцінних показників застерігав викладачів від значної кількості помилок, які призводять до суб'єктивізму оцінки й пов'язаного з відсутністю взаємозв'язків між окремими «дискретними» оцінками розрахунку середньої арифметичної оцінки, що не відповідає можливостям використання оцінної шкали. Комплексний підхід до оцінювання результатів навчальних досягнень дозволив відчутно посилити мотивацію студентів до навчальної діяльності, організувати процес діагностики й самодіагностики, складати програми корекції змісту й методів навчання, навчального процесу загалом; поєднати кількісну оцінку з конкретними навчальними цілями й завданнями, диференційовано оцінювати різні за необхідним рівнем навчання види діяльності студентів; широко використовувати надані можливості для контролю навчальної діяльності, використовувати з цією метою різноманітні методи й засоби.

Потужним стимулом для підвищення ефективності й результативності навчально-виховного процесу була реалізація на практиці ідей педагогіки співробітництва, установлення демократичних стосунків між студентами й викладачами, відкритість, доступність, гласність при плануванні й проведенні контрольних заходів. При цьому і викладач, і студент мали змогу виявити максимум творчості, активності у визначенні умов функціонування рейтингової системи, усвідомлено приймати рішення щодо їхньої корекції.

Отже, представлена рейтингова система оцінювання успішності студентів із правових дисципліни дозволила: поєднати різні види контролю, форм та методів навчальної

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

діяльності; відчутно підвищити мотивацію студентів до систематичної навчально-пізнавальної діяльності впродовж курсу; проводити відкритий контроль, який базується на ознайомленні студентів на початку вивчення дисципліни з переліком, формами та змістом контрольних завдань, критеріями та порядком їх оцінювання; подолати елементи суб'єктивізму при оцінюванні успішності студентів; розширити можливості для всебічного розкриття здібностей студентів, розвитку їх творчого мислення та здорової конкуренції. Перспективи подальших досліджень пов'язані з пошуком таких технологій навчання, які б забезпечували правокультурний розвиток особистості і тим самим сприяли розвитку правого суспільства.

Список використаних джерел:

1. Професійна юридична система. МЕГА – НаУ [Електронний ресурс].– Режим доступу:<http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.25217.0>
2. Гриньова Я. Г. Основи права : практикум / Я. Г. Гриньова. – Харків : ХНАДУ, 2011. – 52 с.
3. Романов Л. Контроль знань – важливий компонент фахової підготовки педагогів / Л. Романова // Педагогіка професійної освіти : зб. наук. пр. / Ін-т. пед. і псих. проф. освіти АПН України ; Київ. проф.-пед. коледж ім. А. С. Макаренка. – Київ: Наук. світ, 2004. – Вип. 6. – С. 176–180.
4. Сідельник Н. В. Контроль знань студентів – важливий компонент фахової підготовки вчителя / Н. В. Сідельник // Педагогічні науки: зб. наук. пр. / Сумський держ.пед. уні-т. – Суми, 2008. – С. 419–425.
5. Об от мене обязательности кредитно-модульной системы [Електронний ресурс].– Режим доступу:<http://www.mon.gov.ua/ru/messages/37269-ob-otmene-obyazatelnosti-kreditno-modulnoy-sistemy>.

References

1. Profesiynna yurydychna systema. MENA – NaU [elektronnyy resurs].– Rezhym dostupu:<http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.25217.0>
2. Hryn'ova Ya. H. *Osnovy prava* [Basics right]: praktykum, Khar'kov, KhNADU, 2011. pp. 52.
3. Romanov L. Kontrol' znan' – vazhlyvyi komponent fakhovoyi pidhotovky pedahohiv, 2004, vol.6, pp. 176–180.
4. Sidel'nyk N. V. Kontrol' znan' studeniv – vazhlyvyi komponent fakhovoyi pidhotovky vchytelya, 2008, pp. 419–425.
5. Obotmene obyazatel'nosty kredytno-modul'noy systemy. [elektronnyy resurs].– Rezhym dostupu:<http://www.mon.gov.ua/ru/messages/37269-ob-otmene-obyazatelnosti-kreditno-modulnoy-sistemy>

Стаття надійшла до редакції 30.03.2015р..